ANALIZA COMPARATIVĂ A LEGISLAŢIEI VAMALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA ŞI UNIUNEA EUROPEANĂ

CZU: [349:339.543+339.543](4-672:478)

Mircea GUTIUM

Şcoala Doctorală Ştiinţe Economice,
Universitatea de Stat din Moldova

The interests of the Republic of Moldova are closely linked to the customs system and accession to the European Union. That is why understanding the two custom systems and harmonizing them is a step towards an easy transition into the European Union's customs system.

***Keywords**: customs, law, European Union, international trade.*

Introducere. În scopul identificării paşilor necesari pentru armonizarea sistemului vamal moldovenesc cu cel european, în studiul dat sunt cercetate două sisteme de legislaţie vamală – al Republicii Moldova şi al Uniunii Europene. Relevanţa armonizării acestor două legislaţii este de necontestat, deoarece Moldova a ales vectorul european.

Mersul istoric al dreptului vamal al Republicii Moldova. Conform articolului 8 Cod vamal al Republicii Moldova, autoritatea publică de specialitate care exercită conducerea efectivă a activităţii vamale în Republica Moldova este Serviciul Vamal [1]. Republica Moldova este un participant activ la comerţul international, deoarece „toate persoanele beneficiază de drepturi egale pentru a introduce şi a scoate din Republica Moldova mărfuri şi mijloace de transport" [1].

Din anul 1994, Republica Moldova a devenit membru cu drepturi depline al Organizaţiei Mondiale a Vămilor, fapt ce a contribuit la o continuă şi stabilă perfecţionare a modului de activitate vamală, fiind însuşite tehnologii moderne aplicate pe plan internaţional. Izvoarele legislative ale normelor de conduită vamală: Constituţia RM; Codul vamal al RM; Nomenclatura combinată a mărfurilor; Codul fiscal; Hotărârea cu privire la drapelul, pavilionul şi însemnele organelor vamale; Legea cu privire la zonele economice libere; Legea privind reglementarea valutară; Legea privind reglementarea prin licenţiere a activităţii de întreprinzător, precum şi actele legislative şi cele normative ale RM în domeniul activităţii vamale, care includ normele ce reglementează relaţiile sociale în procesul de declarare a mărfurilor.

Evoluţia istorică a reglementărilor legale privind procedura declarării vamale este nemijlocit legată atât de reglementările internaţionale, cât şi de cele naţionale, iar efectuarea unei cercetări privind dezvoltarea întregului cadru normativ ţine şi de parcursul întregii activităţi a sistemului vamal al Republicii Moldova.

Declaraţia de suveranitate a Republicii Moldova şi intrarea în vigoare a Decretului Preşedintelui nr.189 din 03.09.1991 reprezintă startul pentru primele reglementări legale privind crearea sistemului vamal naţional. Decretul în cauză a asigurat trecerea tuturor structurilor vamale din teritoriu, compuse la acel moment din vama Ungheni, vama Leuşeni şi vama internă Chişinău, sub gestiunea Guvernului Republicii Moldova.

De asemenea, a fost creat Departamentul de Stat pentru Controlul Vamal, sarcinile principale de activitate ale căruia sunt asigurarea exercitării controlului privind trecerea persoanelor şi a mărfurilor peste frontieră, crearea centrelor de control şi a punctelor de trecere la frontieră, formarea sistemului vamal de statistică şi soluţionarea problemei privind tarifele vamale.

Odată cu acţiunile descrise mai sus fuseseră întreprinse următoarele măsuri: prin Hotărârea Guvernului nr.496 din 06.09.1991, au fost constituite puncte de trecere şi control vamal. Astfel, birourile vamale Ungheni şi Leuşeni au fost reorganizate, fiind create patru birouri vamale noi la frontiera cu România: Sculeni, Costeşti, Cahul şi Giurgiuleşti. Au fost puse bazele activităţii a 22 de puncte de control vamal la frontiera Republicii Moldova cu Ucraina, activitate legalizată prin semnarea la 20.03.1993 a Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova şi Cabinetul de Miniştri al Ucrainei. Primele reglementări exprese privind declararea vamală le găsim stipulate în Codul vamal din 1993, abrogat ulterior prin Legea nr.1149-XIV, mai exact în Capitolul X, intitulat „Declararea mărfurilor şi obiectelor".

Republica Moldova, pe lângă perfecţionarea legislaţiei naţionale, a aderat şi la Organizaţia Mondială a Vămilor (OMV), ceea ce presupune concordanţa normelor naţionale cu normele internaţionale, sau cel puţin lipsa conflictelor normative. Convenţiile la care Republica Moldova a aderat sunt următoarele:

- Convenţia privind admiterea temporară, adoptată la Istanbul la 26 iunie 1990 (RM a aderat prin Legea RM nr. 253 din 05.12.2008). A intrat în vigoare la 2 mai 2009.
- Asociaţie emitentă şi asociaţie garantă a titlurilor de admitere temporară (carnetele ATA şi CPD), conform Convenţiei este desemnată prin Hotarârea Guvernului nr. 495 din 14.08.2009.
- Convenţia cu privire la crearea consiliului colaborării vamale, încheiată la Bruxelles la 15 decembrie 1950 (RM a aderat prin Hotărârea Parlamentului RM nr.164-XIII din 30.06.1994).
- Convenţia internaţională privind asistenţa administrativă reciprocă pentru prevenirea, investigarea şi reprimarea infracţiunilor vamale, încheiată la Nairobi la 9 iunie 1977 (RM a aderat prin Legea RM nr.275-XV din 21.06.2001).
- Convenţia internaţională privind Sistemul Armonizat de descriere şi codificare a mărfurilor, încheiată la Bruxelles la 14 iunie 1983 (RM a aderat prin Legea RM nr.112- XV din 22.04.2004).

Interesele naţionale ale Republicii Moldova presupun aderarea la Uniunea Europeană, aceasta prevede interconectarea legislaţiei vamale naţionale cu legislaţia Uniunii, de aceea fuseseră desemnate mai multe acorduri cu UE şi ONU:

Comisia Economică pentru Europa a ONU

- Convenţia internaţională privind armonizarea controalelor mărfurilor la frontieră, încheiată la Geneva la 21 octombrie 1982 (RM a aderat prin Legea RM nr. 215-XVI din 23.10.2008). A intrat în vigoare la 3 martie 2009.
- Convenţia vamală relativă la transportul internaţional al mărfurilor sub acoperirea carnetelor T.I.R. (Convenţia T.I.R.), încheiată la Geneva la 14 noiembrie 1975 (RM a aderat prin Hotărârea Parlamentului RM nr.1318-XII din 02.03.1993).

- Convenţia relativă la contractul de transport internaţional al mărfurilor pe şosele (C.M.R.), încheiată la Geneva la 19 mai 1956 (RM a aderat prin Hotărârea Parlamentului RM nr.1318-XII din 02.03.1993).

UE

- Protocolul privind asistenţa reciprocă dintre autorităţile administrative în materie vamală al Acordului de parteneriat şi cooperare dintre Comunităţile Europene şi statele lor membre, pe de o parte, şi Republica Moldova, pe de altă parte, semnat la Bruxelles la 28 noiembrie 1994.

De exemplu, Convenţia internaţională privind Sistemul Armonizat de descriere şi codificare a mărfurilor (Bruxelles, 14 iunie 1983) prevede:

- Nomenclatorul de mărfuri elaborat şi stabilit în limitele Convenţiei este aplicat de majoritatea statelor lumii.
- Aproximativ 98% din totalitatea comerţului internaţional se efectuează în baza Convenţiei, care, în acelaşi timp, ajută la simplificarea procesului de colectare a datelor cu privire la comerţul international.
- Documentul este multifuncţional, ceea ce înseamnă că el poate fi utilizat într-o mulţime de sfere de activitate: (I) statistica comercială şi de transport, (II) politica comercială, (III) regulile de origine, (IV) analiza economică, (V) monitorizarea mărfurilor supravegheate [2].

În Republica Moldova, ca şi în Uniunea Europeană, există zone libere. „Zonelor libere, în scopul realizării obiectivelor asumate, li se acordă regimuri preferenţiale de stimulare a activităţii de întreprinzător” [3].

Evoluția dreptului vamal al Uniunii Europene. Constituirea Comunității Economice Europene în 1957 a reprezentat prologul creării Uniunii Vamale între țările membre. Principalele puncte ale acestei declarații erau următoarele: liberalizarea schimburilor comerciale prin desființarea taxelor vamale între țările membre și instituirea unui tarif vamal comun față de țările terțe ce nu sunt partea Uniunii Vamale. Această fază s-a încheiat la 01 iulie 1968.

„Comunitatea va avea la bază o Uniune Vamală, ce va acoperi întregul comerț cu bunuri și care va implica interzicerea tarifelor la importul și exportul de produse între Statele Membre, ca si a altor taxe cu efect echivalent” [4]. În iulie 1968, toate barierele tarifare și restricțiile cantitative la comerțul, dintre statele noii formate Comunități, fuseseră eliminate.

Ulterior acestei faze a Uniunii Vamale, noi domenii ce nu fuseseră prevăzute ca fiind direct legate de realizarea pieței unice, au fost incorporate ca părți componente ale acesteia, cum ar fi următoarele domenii primordiale: achizițiile publice, proprietatea intelectuală și industrială, legea firmelor, energia, politica fiscală, sistemul de plăți, protecția consumatorului, politica concurențială.

În 1958, Comunitatea europeană a dat start unui nou proiect: definitivarea pieței unice europene. „Cartea Albă pentru desăvârșirea pieței interne” prevedea 282 de măsuri legislative pentru crearea unei piețe interne a tuturor țărilor membre, în care, începând cu 01 ianuarie 1993, erau anulate orice activități de control transfrontalier. Aceasta era acțiunea cea mai importantă ce ducea spre integrarea economică. Drept rezultat a avut loc unificarea piețelor naționale, adică crearea pieței unice comunitare.

Libera circulaţie a bunurilor semnifica eliminarea controlului la frontierele intracomunitare. Alte bariere netarifare au fost cu timpul eliminate. Ca rezultat, în ziua de astăzi există o lipsă totală de personal angajat la frontiera intercomunitară. Singurele produse care mai sunt verificate ad-hoc, în diverse puncte, sunt drogurile şi armamentul, fiind mărfuri ce se supun unui control prioritar internaţional, şi care în plus sunt supuse monopolului guvernamental. Noi bariere apar însă prin nerecunoaşterea de către unele state a normelor naţionale ale altui stat membru în anumite domenii. Comisia europeană este nevoită să rezolve anual aproximativ 300 de apeluri de acest gen. Din 1997, statele membre ale Uniunii Europene trebuie să informeze Comisia de fiecare dată când refuză recunoaşterea normelor aparţinute altor state.

Piaţa Unică oferă cetăţenilor posibilitatea de a se aproviziona cu bunurile necesare consumului propriu în oricare din statele membre ale Uniunii Europene, cu lipsa taxei de import sau fără a fi supuşi să îndeplinească formalităţi vamale. Pentru a se evita frauda, în cazul produselor supuse accizelor, există o serie de limite în ceea ce priveşte „consumul propriu": 800 de ţigări, 90 de litri de vin, 110 litri de bere, 20 de litri de băuturi aperitive şi 10 litri de băuturi tari. Aceste limite pot fi depăşite dacă există dovadă că ele nu vor fi parte a comerţului, ci sunt preconizate numai pentru consum propriu.

Reforma din anul 1989 cu privire la Taxă pe valoare adăugată (TVA) a constat în scutirea de obligaţii cu privire la plata de TVA în cadrul punctului vamal al fiecărui stat prin care trecea produsul. Scopul acestei reforme de a nu admite achitarea TVA de mai multe ori, ci numai o singură dată, către autoritatea fiscală din statul în care este importat produsul. Aceasta însemna că companiile au fost scutite cumulativ de întocmirea anual, pentru astfel de operaţiuni, a 60 mil. de documente vamale.

În Piaţa Unică, controlul calităţii se bazează pe principiul recunoaşterii reciproce: dacă un produs este recunoscut ca fiind congruent cu cerinţele de calitate a unei ţări membre, el este automat acceptat în orice alt stat membru. Acest principiu asigură conservarea tradiţiilor diferitelor ţări membre şi diversificarea bunurilor oferite consumatorului final.

Art.48 al Tratatului de la Roma prevede crearea condiţiilor pentru realizarea liberei circulaţii a persoanelor pe teritoriul comunităţii. Aceasta însemna abolirea oricărei discriminări bazate pe naţionalitate în privinţa angajării, a stabilirii salariilor şi a condiţiilor de muncă. Erau prevăzute excepţii doar în cazul funcţionarilor publici sau în cazuri justificate din punctul de vedere al securităţii naţionale.

Concluzii. Conform Constituţiei Republicii Moldova, ţara este inalienabilă, suverană şi independentă. Ceea ce semnifică că legislaţia este unică pentru tot teritoriul ţării şi dreptul vamal nu este o excepţie. În acelaşi timp, Uniunea Europeană reprezintă o uniune de state care, din punct de vedere vamal, presupune libera circulaţie a mărfurilor între statele membre. Faptul dat impune necesitatea elaborării unui Cod vamal mai sofisticat, precum şi elaborarea modului de interacţiune a diferitelor legislaţii vamale şi, nu în ultimul rând, a ordinii priorităţii. Interesele Republicii Moldova sunt legate de aderarea la Uniunea Europeană, de aceea este necesară armonizarea celor două sisteme de norme vamale.

Referințe:

1. Codul vamal al Republicii Moldova nr. 1149 din 20.07.2000. În: *Monitorul Oficial*. Nr. ed. special din 01.01.2007 art. 98, [citat 15.04.2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120483&lang=ro
2. *Convenția internațională privind Sistemul armonizat de denumire și codificare a mărfurilor*. *European Union Law* [citat 21.04.2021]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/ legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX%3A21987A0720%2801%29
3. Legea cu privire la zonele economice libere nr. 440 din 27.07.2001. În: *Monitorul Oficial*, nr. 108-109 din 06.09.2001 art. 834, [citat 16.04.2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=79567&lang=ro
4. *How is the European Union running the single market?* Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 1996 [citat 20.04.2021]. Disponibil: http://aei.pitt.edu/15078/